

Dobromila Brichtová

Regionální muzeum v Mikulově

Regionální muzeum v Mikulově je muzeem se statutem okresního muzea, jehož zřizovatelem je Okresní úřad v Břeclavi. Z toho vyplývá jeho základní povinnost: shromažďovat, uchovávat a vystavovat či jinak zveřejňovat hmotné doklady vývoje přírody a lidského společenství okresu Břeclav.

Počátky mikulovského muzea souvisejí s vlnou národnostního a vlastivědného uvědomění a snažení přelomu 19. a 20. století. Po slavné Národopisné výstavě v Praze v r. 1895, která se soustředila na doložení specificky českého a moravského bohatství a rozmanitosti lidové kultury, se především regionální intelektuálové - učitelé, výtvarníci, literáti, stávali sběrateli uměleckohistorických artefaktů a přírodnin a iniciátory zárodků veřejných sbírek.

Mikulovský duchovní život se soustředil kolem profesorského sboru gymnázia, od svého založení r. 1631 vedeného piaristy, které si stále mezi moravskými vzdělávacími ústavu udržovalo dobrý zvuk. Ředitel gymnázia, dr. Artur Petak, svolal na 1. března 1913 zakládající schůzi muzejního spolku. 15. března byly schváleny stanovy, 28. května 1913 zemské místodržitelství potvrdilo stanovy a název: Muzejní spolek v Mikulově. V devatenáctičlenném představenstvu spolku figurovali: starosta města Alois Winter, zámecký hejtmán a školní rada prof. Josef Matzura, ředitel gymnázia dr. Petak, starosta židovské obce Franz Deutsch, ředitel měšťanské školy Karel Langer, probošt sv. pán Maushengen, dále učitelé, lékař, stavitel, obchodník, geometr. Kustodem sbírek byl určen prof. Matzura. Spolku byla určena působnost v tehdejších mikulovském okrese.

První výstavu spolek instaloval 26. dubna 1914 v chlapecké měšťance. Bylo to „69 uměleckých listů, zapůjčených od Moravského zemského muzea“. V r. 1914 se muzejní sbírky vešly do jednoho kufru.

První světová válka přerušila činnost spolku do r. 1921. V tomto roce byl počet členů představenstva, zredukovaný válkou, doplněn o prof. dr. Karla Jüttnera, ustanoveného kustodem pro prehistorii a geografii, a prof. Antona Frölicha pro botaniku. Tito muži, zejména dr. Jüttner, získali prostory pro muzejní sbírky a výstavy, neúnavnou prací publicitu pro muzejní činnost a sběratelské zájemě ve městě.

V letech 1939 - 1953 mělo muzeum k dispozici budovu bývalé židovské školy na Husově ulici č. 30. Neudržovaná budova utrpěla koncem války takové škody, že město poskytlo muzeu nové prostory pro léta 1953 - 1959 v opravené budově bývalého patrimoniálního úřadu na náměstí, v sousedství sgrafitového domu. Sbírkový fond prudce vzrostl po r. 1945 úředními převody z válkou zničených muzeí v Klentnici, Milovicích a Dolních Věstonicích. Požár mikulovského zámku, vyvolaný dělostřelbou při bojích o Mikulov 22. dubna 1945, byl katastrofou, kterou, pokud víme, se dosud nikdo neodvážil vyčíslit. Shořela zde část prehistorických sbírek Moravského zemského muzea, historická garderoba vídeňské opery, uměleckohistorické sbírky z normanských zámků, které do Mikulova svezli Němci po okupaci Francie, mobiliár a obrazárna z dieptrichštejnského zámeckého vybavení. Vylidněný zámek byl příležitostí pro vandaly a zloděje. Dr. Jüttner projevily muzejního ducha, spojeného s potřebnou odvahou. S pomocí dobrovolníků vyprostil z trosek zámku vše, co neshořelo napadrt. Zachráněné předměty soustředil v požárem nedotčené budově zámecké knihovny, kterou zabezpečil proti vandalských útokům. Inicioval dokumentaci zámecké ruiny a stavebně historický průzkum, který s obdivuhodnou citlivostí respektoval architekt obnovy zámecké budovy, ing. arch. Otakar Oplatek. Jüttnerovo pracovní nasazení, jeho autorita, byly podnětem pro rozhodnutí Spolku pro obnovu mikulovského zámku připravit přizemí obnovené hlavní budovy pro potřeby okresního muzea.

Národní kulturní komise převedla v r. 1950 - 1954 zámecké a městské konfiskáty do správy muzea. V r. 1953 byly do Mikulova převedeny sbírky zrušeného valtického městského muzea. Dr. Jüttner, pořádku dbalý systematik a muzejník, věnoval obrovské úsilí řádné evidenci všech sbírek, které v těchto náročných letech muzeum získalo. Vytvořil zvláštní systematickou evidenci oborovou. Připravil soupis předmětů svezných z Francie a prostřednictvím vládních úředníků byly předměty vráceny do Francie. 10. května 1959 zahájil provoz nových expozic z historie Mikulovska v přízemí obnovené zámecké budovy. Koncem téhož roku vyčerpaný dr. Karel Jüttner, muzejník, geolog, zemřel.

V r. 1962, v rámci reorganizace muzejní sítě, došlo ke sloučení muzeí v Břeclavi, Mikulově a Kloboukách v jeden celek pod správou Okresního vlastivědného muzea v Mikulově. Pod vedením ředitelky Mileny Horňanské muzeum definovalo svůj sbírkotvorný program. Důraz byl položen na dokumentaci vinařství a vinohradnictví na Moravě. Muzeum sice nemělo podporu zvenčí, postavenou na spolkové základně, ale získalo spolupracovníky, kteří neocenitelným způsobem pomáhali. Připomenutí zaslouží zejména kobylyský učitel Jan Petrák, skvělý fotograf a znalec památek tradičního vinařství. Nejvýznamnější expozice této doby, Vinařství a vinohradnictví na Moravě, byla autorkou M. Horňanskou postavena na exponátech získaných J. Petrákem.

V 60. letech byl opraven domek A. Mrštíka v Divákách a přeměněn na Památník brí Mrštíků. Byla vybudována archeologická expozice na zámečku Pohansku u Břeclavi a expozice Městského muzea v Kloboukách.

Početně skromná skupina zaměstnanců muzea připravovala každoročně série sezonních výstav. Bylo zřízeno archeologické pracoviště, které si brzo získalo zásluhou dr. Josefa Ungera dobré jméno. V těchto letech je muzeum, od r. 1968 se jménem Regionální muzeum, spjata s počátky zdejšího působení ornitologa dr. E. Hachlera, fotografa V. Prokopa, konzervátorky K. Králíkové, výtvarnice M. Šiprové, ekonomky J. Píkové.

V 70. letech, již pod vedením ředitele Miloslava Zbořila, se muzeum stalo součástí jednotné sítě muzeí Jihomoravského kraje se zaměřením na prehistorii a historii Břeclavska, přírodu Břeclavska a Hodonínska a na vinařství jižní Moravy. Došlo k významnému posílení odborných pracovišť. Zásluhou dr. O. Brůži byl položen důraz na dokumentaci současnosti a intenzivní sbírkotvornou činnost. Byly instalovány expozice v Památníku brí Mrštíků v Divákách (autor PhDr. O. Brůža a kol.), v Městském muzeu v Kloboukách (autory PhDr. Hanou Dvořákovou a PhDr. Josefem Ungerem), v archeologickém muzeu v Dolních Věstonicích (autor PhDr. Josef Unger) a Kronika Břeclavska v Mikulově (autor PhDr. Miroslav Grebeníček).

V muzeu vznikla stavebně-restaurátorská skupina, jejíž existence a činnost byla nejdůležitějším řešením prací při opravách zámeckého areálu.

90. léta přinesla vytvoření nových samostatných muzejních pracovišť v okrese. S novým trhem práce přinesla změnu možností, jak účelně pečovat o nemovitý majetek, který muzeum spravuje. Byla zrušena početná stavebně - restaurátorská skupina. Dotace MK ČR a Okresního úřadu v Břeclavi umožňují přípravu a realizaci finančně náročných projektů. Jmenujme sanaci narušených zámeckých hradeb, fasádnícké práce, opravy barokních teras, které jsou v havarijním stavu. Dále přípravy na změnu vytápění zámku v Mikulově, opravu budov Památníku brí Mrštíků v Divákách, Archeologického muzea v Dolních Věstonicích, organizačně náročnou záchranu kostela sv. Linharta v Mušově, jehož stav působením extrémních přírodních podmínek hrozil zřícením.

Odborná pracoviště se soustřeďují na práci se sbírkami a jejich zveřejňování výstavami. Výstavní kalendář je každoročně bohatý, snažíme se sezonními výstavami upoutat pozornost příznivců především v našem regionu.

Byla obnovena činnost Muzejního spolku v Mikulově. Jako před 80 léty i nyní především učitelé a profesori mikulovských škol, vedle dlouholetých příznivců muzea z nejbližšího okolí, svými schopnostmi a zaujetím vytvářejí nejpřirozenější spojavací most mezi institucí a regionem, kterému instituce má a chce sloužit.